 ISSN - 1310 - 3415

МИНАЛО

MINALO

2/2017

ТРИМЕСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ИСТОРИЯ

QUARTERLY OF HISTORY

ГОДИНА XXIV
КНИЖКА 2

YEAR XXIV
NUMBER 2

Издателство "ЮРУКОВ" - ЕООД
Собственост на Любомир Юруков

ИЗВЕСТИЯ ЗА БАЧКОВСКИЯ МАНАСТИР В ГРУЗИНСКИЯ ЛЕТОПИСЕН СВОД “КАРТЛИС ЦХОВРЕБА”

Станимир Звездов

Летописният свод “Картлис Цховреба”, представлява най-важният извор от домашен характер за грузинската история. Той е съставен от различни произведения на различни автори, писани в различно време. Първото произведения е написано още през XI век от Леонтий Мровели, който реално положил основата на Картлис Цховреба, а последното от средновековният цикъл е писано през XIV век. Особена роля при подредбата и редакцията на този летописен свод има грузинският цар Вахтанг VI (1675 - 1737), който създал специална комисия от най-образованите мъже, които направили редакция на този паметник и положили основата за неговото продължение[1]. В настоящата статия ни интересуват две произведения от “Картлис Цховреба”, които съдържат известия за Бачковския манастир, а именно анонимната творба “Животът на царя на царете Давид” и биографичното произведение на Басилий Езосмодзгвари “Животът на царицата на царицете Тамара”.

“Животът на царя на царете Давид” е написано от анонимен автор през XII век. То представлява биографично съчинение за един от най-важните и могъщи грузински владетели Давид IV Строителя (1089 - 1125). Този грузински владетел водел успешна политика, както срещу селджукските турци, така и срещу другите си съседи, като разширил територията на царството си далеч зад естествените етнически граници на грузинците. Най-големият му успех е срещу селджуките, които успял да разбие през 1121 година в битката при Дидгори, като след това успял да превземе Тбилиси, превръщайки този град в своя столица[2]. Изглежда, че по негово време Грузинското царство било твърде богато и обширно, както личи и от анонимния летописец на цар Давид. В тази връзка в “Животът на царя на царете Давид” се съдържа интересно сведение за неговата дарителска политика спрямо манастири и църкви. Ето текста на това сведение в български превод:

1. Картлис Цховреба. История Грузии (2008), стр. 5-6.
2. Повече подробности за този владетел вж. Suny, Ronald Grigor (1994). The Making of the Georgian Nation, pp. 34-37; Лэнг, Дэвид (2008). Грузины. Хранители святынь, стр. 127-129.

"Той напълни добре лаври, църкви и манастири не само в своето царство, но и в Гърция – на Света Гора, и в България, а също в Сирия, на Кипър, Черна Гора, в Палестина."[3]

Интересното на това сведение е, че сред споменатите страни е и България, като най-вероятно обекта на дарителство е Бачковският манастир. Бачковският манастир е основан през 1083 година от великия доместик на западните войски на византийския император Алексий I Комнин, Григорий Бакуриани и от неговият брат Абазий Бакуриани, които били грузинци на византийска служба. Според отдавна обнародваният типик на манастира, който имал копие на гръцки и на грузински, било забранено в него да служат гръцки монаси.

Второто известие се съдържа в съчинението на Басилий Езосмодзгвари "Животът на царицата на цариците Тамара". То е написано през XIII век и представлява биография на най-великата владетелка на Грузинското царство царица Тамара (1184 - 1213). Управлението на тази владетелка се счита за "Златен Век" на Грузинското царство[4]. Богатството на държавата и позволило да развие голяма дарителска дейност, която обхванала освен Грузия, така и други държави. Известието в превод на български е следното:

"Дейността и обхванала също и областите на Елада и Света Гора, също и в Македония, в Петрицоне, в областите на Тракия и в манастирите в Константинопол, в Романе и навсякъде..."[5]

Изглежда грузинската владетелка оказвала съдействие и на Бачковския манастир, който най-вероятно се крие зад името Петрицоне. Близо до Бачково имало крепост, която се наричала Петрич, така че името Петрицоне най-вероятно представлява изопачение на това наименование.

Както видяхме от приведените сведения в "Картлис Цховреба", Бачковският манастир, като център на грузинското духовенство и грузинската култура привличал погледа и на средновековните грузински владетели, които богато го обдарявали. В Света Гора имало също грузински манастир, но на територията на България няма сведения за друг грузински манастир, освен Бачковския. Така че най-вероятно името Петрицоне може да се приеме са сигурно упоменаване на Бачковския манастир. В заключение изглежда твърде вероятна тезата, че Бачковският манастир запазил грузинският си характер дълго, след като бил основан от братята Бакуриани, след като грузинските владетели дарявали такива средства за неговото благоденствие, чак до XIII век.

---

3. Картлис Цховреба. История Грузии (2008), стр. 197; Сирадзе, Реваз (1975). Грузински извори за българската история през Средновековието и по ново време. *Исторически преглед*, 2, стр. 93-94.
4. За тази владетелка вж. Suny, Ronald Grigor (1994). The Making of the Georgian Nation, pp. 39-40; Лэнг, Дэвид (2008). Грузины. Хранители святынь, стр. 132-135.
5. Дондуа, В. (1938). Басили, историк царицы. *Памятники эпохи Руставели*, стр. 69; Картлис Цховреба. История Грузии (2008), стр. 316; Сирадзе, Реваз (1975). Грузински извори за българската история през Средновековието и по-ново време. *Исторически преглед*, 2, стр. 94.